

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การผลิตลำไยคุณภาพของเกษตรกรอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ผู้วิจัยเสนอประเด็นสำคัญ จำแนกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดมีดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมของเกษตรกรผู้ปลูกลำไย (2) ความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการผลิตลำไยคุณภาพ (3) สภาพการผลิตลำไยคุณภาพของเกษตรกร (4) ทัศนคติของเกษตรกรต่อการผลิตลำไยคุณภาพ (5) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการผลิตลำไยคุณภาพ

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกลำไยที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จำนวน 1,805 คน โดยกำหนดประชากรทุกตำบล คือ ตำบลตาลชุม ตำบลศรีภูมิ ตำบลจอมพระ ตำบลแสนทอง ตำบลผาตอ ตำบลผาทอง ตำบลลิ่ม ตำบลท่าวังผา ตำบลยม และตำบลป่าคา

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัย โดยใช้สูตรของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane 1973) โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้จำนวนเกษตรกรที่ศึกษาทั้งสิ้น 327 ราย สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับฉลาก

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบที่มีโครงสร้าง ทั้งชนิดปลายปิด และปลายเปิด ประกอบด้วย 6 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลทางสังคมและเศรษฐกิจ ตอนที่ 2 สภาพการผลิต ตอนที่ 3 ความรู้ของเกษตรกรและแหล่งความรู้ในการผลิตลำไยคุณภาพ ตอนที่ 4 การยอมรับการผลิตลำไยคุณภาพตามแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

(GAP) ลำไย ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อการผลิตลำไยคุณภาพ ตอนที่ 6 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (pre-test) โดยสัมภาษณ์ประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha of coefficient) ได้ความเชื่อมั่น ตอนที่ 3 ความรู้ของเกษตรกรและแหล่งความรู้ในการผลิตลำไยคุณภาพ ได้ค่า reliability coefficient เท่ากับ 0.909 ตอนที่ 4 การยอมรับการผลิตลำไยคุณภาพตามแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ลำไย ได้ค่า reliability coefficient เท่ากับ 0.920 ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อการผลิตลำไยคุณภาพ ได้ค่า reliability coefficient เท่ากับ 0.848 และตอนที่ 6 ปัญหา ได้ค่า reliability coefficient เท่ากับ 0.962

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยหรือค่ามัธยฐานเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลทางสังคมและเศรษฐกิจ

- 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 55.31 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา
- 2) สภาพทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 26.04 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง มีจำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.98 คน มีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 8.82 คน เกษตรกรมีรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 149,000 บาทต่อปี เกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือการทำไร่ และมีอาชีพรองคือการทำสวนลำไย เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เงินทุนของตนเองในการผลิต
- 3) สภาพทางด้านสังคม พบว่า เกษตรกรทั้งหมดเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร โดยเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นลูกค้านาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมการประชุม

1.3.2 สภาพการผลิต พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกลำไยสภาพพื้นที่ชายเขา ลักษณะดินที่ปลูกลำไยเป็นดินลูกรัง ใช้ระยะการปลูกลำไย 8x8 เมตร เกษตรกรทั้งหมดปลูกลำไยพันธุ์อีดอ พื้นที่ปลูกลำไยเฉลี่ย 6.54 ไร่ โดยซื้อพันธุ์ลำไยมาจากแหล่งพันธุ์ที่เชื่อถือได้ และส่วนใหญ่เป็นกิ่งชำ อายุของลำไยเฉลี่ย 11.41 ปี เกษตรกรทั้งหมดอาศัยน้ำฝนเป็นแหล่งน้ำในการปลูกลำไย โดยส่วนใหญ่ไม่มีการให้น้ำลำไย เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการตัดแต่งกิ่งลำไยและไม่เคยตัดแต่งช่อดอก เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใส่ปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมีทางดิน โดยส่วนใหญ่จะใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 เกษตรกรมีเพียงส่วนน้อยที่มีการฉีดปุ๋ยเคมีทางใบ โดยสูตรปุ๋ยเคมีที่ฉีดทางใบ

ใช้สูตร 13-0-46 เกษตรกรมีการฉีดฮอร์โมนแคลเซียมโบรอน มีการกำจัดวัชพืชโดยวิธีตัดหญ้า พบการระบาดของเพลี้ยแป้ง มีการใช้สารไซเพอร์เมททรินในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช พบการระบาดของโรคราดำในสวนลำไย มีการใช้กำมะถันในการป้องกันกำจัดโรคพืช เกษตรกรทั้งหมดผลิตลำไยในฤดู เกษตรกรส่วนใหญ่มีการราดสารเร่งการออกดอกในเดือนธันวาคม ขายลำไยให้พ่อค้าคนกลาง ลำไยที่ขายได้มีเกรด AA เฉลี่ย 852.30 กิโลกรัม เกรด A เฉลี่ย 1,808.75 กิโลกรัม และเกรด B เฉลี่ย 1,374.30 กิโลกรัม เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากการขายลำไยเฉลี่ย 27,660.50 บาทต่อปี

1.3.3 ความรู้และแหล่งความรู้การผลิตลำไยคุณภาพ

1) ระดับความรู้ของเกษตรกรในการผลิตลำไยคุณภาพ เกษตรกรมีความรู้ภาพรวมระดับปานกลาง โดยแยกเป็น 12 ประเด็น และเมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความรู้ระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ การคัดเลือกพันธุ์ลำไย และการกำจัดวัชพืช รองลงมา มีความรู้ระดับปานกลาง 8 ประเด็น ได้แก่ การเตรียมดิน การขยายพันธุ์ลำไย การให้ปุ๋ย การบำรุงดิน การป้องกัน กำจัดโรคแมลง การเก็บเกี่ยว การคัดขนาดและคุณภาพ และการตลาด และมีความรู้ระดับน้อยมี 2 ประเด็น คือ การวางระบบน้ำ และการบังคับการออกดอก

2) แหล่งความรู้การผลิตลำไยคุณภาพ เกษตรกรได้รับความรู้จากช่องทางการได้รับการส่งเสริมความรู้ในการผลิตลำไยคุณภาพจากสื่อต่างๆ ภาพรวมระดับน้อย โดยแยกเป็น 4 ประเด็น และเมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรได้รับความรู้จากสื่อต่างๆ ระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ สื่อบุคคล (บุคคลในครัวเรือน เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการ อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน และผู้นำชุมชน) และเกษตรกรได้รับความรู้จากสื่อต่างๆ ระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมความรู้จากหน่วยงานต่างๆ (การบรรยาย การศึกษาดูงาน การสาธิต และการฝึกปฏิบัติ) สื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือคู่มือ แผ่นพับเอกสารแนะนำ และโปสเตอร์) และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (โทรทัศน์ วิทยุ หอกระจายข่าว วีซีดี/วีดีโอ โทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ต)

1.3.4 การยอมรับการผลิตลำไยคุณภาพตามแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ลำไย

1) การยอมรับการผลิตลำไยคุณภาพในเชิงความคิดเห็น เกษตรกรยอมรับในภาพรวมระดับมาก โดยแยกเป็น 5 ประเด็น และเมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรยอมรับระดับมาก 3 ประเด็น คือ พันธุ์ลำไย (มีการเลือกใช้พันธุ์ที่กรมส่งเสริมแนะนำ เช่น พันธุ์อีดอ สีชมพู และต้นพันธุ์มีประวัติการติดผลติดต่อกันอย่างน้อย 3 ปี) การป้องกันกำจัดศัตรูพืช (มีการนำกิ่งพันธุ์ที่มาจากต้นแม่ที่สมบูรณ์ มีการพ่นสารป้องกันกำจัดโรคพืชและสารฆ่าแมลงตามคำแนะนำ

ในหลากหลายอย่างสม่ำเสมอ ใช้สารเคมีที่มีการขึ้นทะเบียนอย่างเป็นทางการในประเทศไทย และมีการตัดแต่งกิ่งหรือทรงพุ่มที่เป็นโรคเพื่อทำลาย) และการเก็บเกี่ยวและปฏิบัติการหลังเก็บเกี่ยว (เก็บผลผลิตในสถานที่ที่สะอาดมีอากาศถ่ายเทได้ดี ไม่มีวัตถุอันตรายและสัตว์พาหะนำโรค เก็บเกี่ยวลำไยตามอายุ (ผลแก่) คัดแยกผลที่เสียหายหรือมีตำหนิออก และมีการขนย้ายลำไยที่อยู่ในภาชนะรองรับไปโรงคัดเกรดด้วยความระมัดระวัง) และเกษตรกรยอมรับระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ การปลูกและดูแลรักษา (ลำไยที่ให้ผลผลิตแล้ว มีการตัดแต่งกิ่ง เพื่อให้ลำไยออกดอกสม่ำเสมอ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ระบายน้ำได้ดี มีแหล่งน้ำสะอาด และมีปริมาณมากพอที่จะให้น้ำได้ตลอดช่วงฤดูแล้ง มีการปลูกพืชบังลม และดินมีค่าความเป็นกรด-ด่าง 5.5 - 6.5) และการบันทึกข้อมูล (มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับวันปฏิบัติการต่างๆ และมีการบันทึกข้อมูลการสำรวจศัตรูพืช)

2) การยอมรับการผลิตลำไยคุณภาพในเชิงการปฏิบัติ เกษตรกรส่วนใหญ่ยอมรับและนำไปปฏิบัติ โดยแยกเป็น 5 ประเด็น และเมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ มีการเลือกใช้พันธุ์ที่กรมส่งเสริมแนะนำ เช่น พันธุ์อีดอ สிชมพู เกษตรกรทั้งหมดทำการปลูกลำไยในดินมีความอุดมสมบูรณ์ระบายน้ำได้ดี มีการนำกิ่งพันธุ์ที่มาจากต้นแม่ที่สมบูรณ์ และเก็บผลผลิตในสถานที่ที่สะอาด มีอากาศถ่ายเทได้ดี ไม่มีวัตถุอันตราย และสัตว์พาหะนำโรค และมีเกษตรกรเพียงส่วนน้อยที่ทำการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับวันปฏิบัติการต่างๆ

1.3.5 ความคิดเห็นต่อการผลิตลำไยคุณภาพ เกษตรกรมีความคิดเห็นภาพรวมระดับมาก โดยแยกเป็น 11 ประเด็น และเมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยระดับมากทั้ง 11 ประเด็น ได้แก่ เทคโนโลยีการผลิตลำไยเป็นเทคโนโลยีที่สามารถนำมาปฏิบัติในสวนท่านได้ ความสำเร็จในการทำสวนลำไยของท่านเป็นผลเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีการผลิตลำไยที่ถูกต้องและเหมาะสม เทคโนโลยีการผลิตลำไยที่ได้รับมีความสอดคล้องกับการผลิตลำไยที่ท่านปฏิบัติอยู่ก่อนแล้ว การใช้เทคโนโลยีการผลิตลำไยที่ใช้ในการผลิตลำไยทำให้ผลผลิตลำไยมีคุณภาพตรงตามมาตรฐานความต้องการของตลาด การใช้เทคโนโลยีส่วนใหญ่ที่ใช้ในการผลิตลำไยช่วยให้ท่านได้ผลผลิตลำไยสูงขึ้น การใช้เทคโนโลยีส่วนใหญ่ที่ใช้ในการผลิตลำไยช่วยให้ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้น ผลของการใช้เทคโนโลยีการผลิตลำไยสามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจน ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตลำไยสามารถหาได้ง่าย การใช้เทคโนโลยีการผลิตลำไยทำให้ท่านจำหน่ายผลผลิตลำไยได้ในราคาที่สูงขึ้น วัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการผลิตลำไยสามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่น การใช้เทคโนโลยีการผลิตลำไยทำให้ท่านต้องใช้ต้นทุนการผลิตลำไยมากขึ้นไป

1.3.6 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการผลิตลำไยคุณภาพ

1) ปัญหา ในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาอุปสรรคระดับปานกลาง โดยแยกเป็น 6 ด้าน และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า มีปัญหาระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการตลาด (ราคาผลผลิตไม่เป็นธรรม ขาดข้อมูลด้านการตลาด ค่าใช้จ่ายในการขนส่งสูง และการคัดเกรดของพ่อค้าไม่ยุติธรรม) และมีปัญหาระดับปานกลาง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยการผลิต (ขาดเงินทุนในการจัดซื้อสารเคมี ปริมาณน้ำไม่เพียงพอ คุณภาพดินไม่เหมาะสม ปุ๋ยอินทรีย์ในท้องถิ่นขาดแคลนและมีราคาแพง และขาดเงินทุนในการจัดซื้อปุ๋ยเคมี ขาดเงินทุนในการจัดซื้อสารเคมี เกิดภัยธรรมชาติศัตรูลำไยระบาด และโรคของลำไยระบาด) ด้านความรู้(ขาดความรู้ด้านการกระตุ้นให้ลำไยออกดอก ด้านการดูแลรักษาลำไยติดผล ด้านการตัดแต่งกิ่ง ด้านการป้องกันกำจัดศัตรูลำไย ด้านการให้น้ำ ด้านการบรรจุหีบห่อ ด้านการคัดเกรด ด้านการให้ปุ๋ย และด้านการเก็บเกี่ยว) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ (ไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ไม่ได้รับคำปรึกษา จากเจ้าหน้าที่เมื่อมีปัญหา) ด้านการเก็บเกี่ยว (ขาดแรงงานในการเก็บเกี่ยว ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการเก็บเกี่ยว) ด้านการบรรจุหีบห่อ(ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการบรรจุหีบห่อ ขาดแรงงานในการบรรจุหีบห่อ)

2) ข้อเสนอแนะ

(1) เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะด้านปัจจัยการผลิต ได้แก่ ต้องการให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือเรื่องการควบคุมราคาปัจจัยการผลิตให้มีราคาลดลง และเน้นสินค้าที่มีคุณภาพ ต้องการสนับสนุนแหล่งเงินทุนที่ดอกเบี้ยต่ำ ต้องการให้มีการแนะนำลำไยพันธุ์ดีที่เหมาะสมกับพื้นที่

(2) เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะด้านความรู้ ได้แก่ ต้องการให้มีการจัดอบรมเรื่องการผลิตลำไยคุณภาพเป็นประจำทุกปี ต้องการความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำลำไยออกดอกดี ติดผลดกทุกปี ต้องการความรู้เรื่องการคัดเกรดและการเก็บเกี่ยวลำไยคุณภาพ อยากให้มีการจัดอบรมเรื่องการลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิตลำไย การวางแผนการผลิต ต้องการความรู้เรื่องการตลาด ต้องการความรู้เรื่องการทำลำไยนอกฤดู อยากให้มีการทำหนังสือหรือเอกสารเรื่องเทคโนโลยีการดูแลลำไยให้ได้คุณภาพแจกเกษตรกร ต้องการความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีต่างๆ ในลำไยที่ถูกต้องเหมาะสม ต้องการให้มีการศึกษาดูงานแปลงลำไยที่ประสบผลสำเร็จ ต้องการให้มีการวิเคราะห์ดินเพื่อการใส่ปุ๋ยที่ถูกต้อง

(3) เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะด้านการตลาด ได้แก่ ต้องการให้มีการจัดตั้งกลุ่มและมีคณะกรรมการจัดซื้อในระดับตำบล และซื้อลำไยของสมาชิกในราคาที่ยุติธรรม สนับสนุนข้อมูลทางการตลาดล่วงหน้า ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้หาตลาดรองรับผลผลิต

ตลอดฤดูเก็บเกี่ยวและซื้อในราคาที่สูง หรือมีการรับซื้อแบบประกันราคา ต้องการให้มีแหล่งรับซื้อใกล้บ้าน ส่งเสริมการทำลำไยส่งออก

(4) เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิต ได้แก่ สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการเก็บเกี่ยว ส่งเสริมเทคนิคการเก็บเกี่ยวที่ใช้แรงงานน้อยและใช้เวลาน้อย เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยวผลผลิต ส่งเสริมการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีระยะสุกแก่พอดีและมีคุณภาพ

(5) เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะด้านบรรจุหีบห่อ ได้แก่ สนับสนุนอุปกรณ์การบรรจุหีบห่อ ต้องการให้มีการฝึกอบรมการบรรจุหีบห่อที่ดีแบบมีมาตรฐาน ในการคัดลำไยคุณภาพใส่บรรจุภัณฑ์ที่สวยงามน่าซื้อ

(6) เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ต้องการให้เข้ามาส่งเสริมการผลิต แหล่งเงินทุนและการตลาด ต้องการให้เข้ามาส่งเสริมในพื้นที่แก่กลุ่มเกษตรกรที่สนใจและติดตามผลตั้งแต่ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพจนถึงการจำหน่ายลำไยสู่ตลาด ต้องการให้มีการช่วยกำกับราคาการรับซื้อลำไยของพ่อค้าคนกลางไม่ให้มีการเอาเปรียบเกษตรกร ต้องการให้มีการส่งเสริมศักยภาพการผลิตลำไย หากความรู้ใหม่ๆมาเสริมให้เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ ต้องการให้มีการจัดศึกษาฐานด้านการผลิตลำไยคุณภาพจากแปลงที่ประสบความสำเร็จ

2. อภิปรายผล

ผลวิจัยเรื่องการผลิตลำไยคุณภาพของเกษตรกรอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน นำไปอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลทางเศรษฐกิจและทางสังคม ของเกษตรกรอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า

2.1.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล

1) เพศ เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สอดคล้องกับ อาทร วงษ์สง่า (2547 :บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดลำไยเกษตรกรในจังหวัดลำพูน ปี 2546 สอดคล้องกับรักเกียรติ ชอบเกื้อ (2550 : บทคัดย่อ) ศึกษาการผลิตและการลงทุนผลิตลำไยของเกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมา และสอดคล้องกับ กิริณี แก้วใส (2555 : บทคัดย่อ) ศึกษาการผลิตลำไยของเกษตรกรอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ซึ่งพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย

2) อายุ เกษตรกรอายุเฉลี่ย 55.31 ปี ใกล้เคียงกับ รักเกียรติ ชอบเกื้อ (2550 : บทคัดย่อ)พบว่าเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 54.50 ปี และใกล้เคียงกับ ปิยะธิดา มานะสถิตพงศ์ (2551 :

บทคัดย่อ) ศึกษาการใช้เกษตรกรที่เหมาะสมในการผลิตลำไยของเกษตรกรอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 50.27 ปี

3) **ระดับการศึกษา** เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา สอดคล้องกับ ออาหาร วงษ์สง่า (2547 : บทคัดย่อ) พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกลำไยส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับ ณรงค์ แสงมณีวรรณ (2548 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการแก้ไขปัญหาลำไยปี 2547 ในจังหวัดลำพูนพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และสอดคล้องกับ รักเกียรติ ชอบเกื้อ (2550 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา

2.1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

1) จำนวนแรงงานภายในครัวเรือน มีจำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.98 คน เป็นชายเฉลี่ย 1.62 คน และเป็นหญิงเฉลี่ย 1.43 คน และมีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 8.82 คน เป็นชายเฉลี่ย 3.88 คน และเป็นหญิงเฉลี่ย 4.97 คน ใกล้เคียงกับ รักเกียรติ ชอบเกื้อ (2550 : บทคัดย่อ) พบว่า มีแรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 2.95 คน ชัดแย้งกับ ปิยะธิดา มานะสถิตพงศ์ (2551 : บทคัดย่อ) พบว่า มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.38 คน

2) รายได้ของครัวเรือน เกษตรกรมีรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 149,000 บาท มีอาชีพหลักคือการทำไร่ และมีอาชีพรองคือการทำสวนลำไย ใช้เงินทุนของตนเองในการผลิต เกษตรกร ใกล้เคียงกับ ออาหาร วงษ์สง่า (2547 : บทคัดย่อ) พบว่า เกษตรกรมีรายได้ภาคเกษตรเฉลี่ย 107,140 บาท แต่ขัดแย้งกับ รักเกียรติ ชอบเกื้อ (2550 : บทคัดย่อ) พบว่า เกษตรกรมีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 205,246.47 บาท และขัดแย้งกับ ปิยะธิดา มานะสถิตพงศ์ (2551 : บทคัดย่อ) พบว่า เกษตรกรมีรายได้สุทธิต่อปี 238,000 บาท เพราะผลการศึกษากษตรกรมีการทำสวนลำไยเป็นอาชีพรอง โดยมีพื้นที่ปลูกลำไยเฉลี่ย 6.54 ไร่ และใช้เงินทุนตนเองในการผลิตลำไย จึงทำให้มีรายได้จากการขายผลผลิตลำไยต่อปีน้อยกว่าเกษตรกรในจังหวัดอื่น

2.1.3 สภาพทางสังคม

1) การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร เกษตรทั้งหมดเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร โดยเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นลูกค้ำธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สอดคล้องกับ ออาหาร วงษ์สง่า (2547 : บทคัดย่อ) พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกลำไยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้ำธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกลำไย และสอดคล้องกับ ปิยะธิดา มานะสถิตพงศ์ (2551 : บทคัดย่อ) พบว่าเกษตรกรทั้งหมดเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร เป็นกลุ่มลูกค้ำธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

2) การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงาน เกษตรกรส่วนใหญ่เคย เข้าร่วมการประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงาน จัดแข่งกับ กิรีณี แก้วใส (2555: บทคัดย่อ) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 59.7 ไม่เคยฝึกอบรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรให้ความสนใจในการ เข้าร่วมการประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงาน มากพอสมควร เพราะจากผลการศึกษาเกษตรกร ได้รับความรู้จากสื่อบุคคล(เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการ)โดยวิธีบรรยายในระดับปานกลาง

2.1.4 สภาพการผลิต พบว่า

1) เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกลำไยสภาพพื้นที่ชายเขา ลักษณะดินที่ปลูกลำไย เป็นดินลูกรัง ใช้ระยะเวลาการปลูกลำไย 8x8 เมตร จัดแข่งกับ อาหาร วงษ์สง่า (2547: บทคัดย่อ) พบว่า ลักษณะพื้นที่ปลูกลำไยเป็นพื้นที่ในเขตชลประทาน จัดแข่งกับ รักเกียรติ ชอบเกื้อ (2550: บทคัดย่อ) พบว่าสวนลำไยของเกษตรกรส่วนใหญ่มีลักษณะสภาพพื้นที่ปลูกลำไยเป็นพื้นราบ เป็นดินร่วน และยังจัดแข่งกับ กิรีณี แก้วใส (2555: บทคัดย่อ) พบว่าส่วนใหญ่ลักษณะสภาพพื้นที่ปลูกลำไยเป็น พื้นที่ราบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพภูมิประเทศของอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน มีลักษณะเป็นภูเขา มากกว่าที่ราบ และดินบริเวณชายเขาส่วนใหญ่มักจะเป็นดินลูกรัง

2) เกษตรกรทั้งหมดปลูกลำไยพันธุ์อีดอ โดยซื้อพันธุ์ลำไยมาจากแหล่งพันธุ์ที่ เชื่อถือได้ และส่วนใหญ่เป็นกิ่งชำ สอดคล้องกับ อาหาร วงษ์สง่า (2547: บทคัดย่อ) พบว่าเกษตรกร ส่วนใหญ่ปลูกลำไยพันธุ์อีดอ สอดคล้องกับ รักเกียรติ ชอบเกื้อ (2550: บทคัดย่อ) พบว่าเกษตรกร ส่วนใหญ่ปลูกพันธุ์อีดอ และสอดคล้องกับ กิรีณี แก้วใส (2555: บทคัดย่อ) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกพันธุ์อีดอ

3) ขนาดพื้นที่ปลูกลำไย เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกลำไย เฉลี่ย 6.54 ไร่ ใกล้เคียงกับ รักเกียรติ ชอบเกื้อ (2550: บทคัดย่อ) พบว่าเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกลำไยเฉลี่ย 6.71 ไร่ แต่จัดแข่งกับ อาหาร วงษ์สง่า (2547: บทคัดย่อ) พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกลำไยมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 11.01 ไร่ และจัดแข่งกับ ปิยะธิดา มานะสถิตพงษ์ (2551: บทคัดย่อ) พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่การผลิตลำไย 8.30 ไร่ ต่อครัวเรือน เพราะผลการศึกษาเกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ และปลูกลำไยเป็นอาชีพ รอง จึงอาจทำให้มีพื้นที่ปลูกลำไยเฉลี่ยน้อยกว่าเกษตรกรในจังหวัดอื่น

4) อายุของลำไยเฉลี่ย 11.41 ปี ใกล้เคียงกับ อาหาร วงษ์สง่า (2547: บทคัดย่อ) พบว่าอายุของต้นลำไยเฉลี่ย 9.20 ปี และใกล้เคียงกับ รักเกียรติ ชอบเกื้อ (2550: บทคัดย่อ) พบว่า อายุลำไยเฉลี่ย 9.43 ปี

5) เกษตรกรทั้งหมดอาศัยน้ำฝนเป็นแหล่งน้ำในการปลูกลำไย โดยส่วนใหญ่ ไม่มีการให้น้ำลำไย จัดแข่งกับ รักเกียรติ ชอบเกื้อ (2550: บทคัดย่อ) พบว่าแหล่งน้ำที่ใช้เป็นของ ตนเอง วิธีการให้น้ำเป็นแบบปล่อยเหนือดิน และจัดแข่งกับ กิรีณี แก้วใส (2555: บทคัดย่อ) พบว่า

แหล่งน้ำที่ใช้ เป็นคลองส่งน้ำ/แหล่งน้ำธรรมชาติ วิธีการให้น้ำใช้ระบบสปริงเกอร์ฝอยเหนือดิน เพราะผลการศึกษาศาสตร์กรมีความรู้เรื่องการวางระบบน้ำในระดับน้อย และมีปัญหาขาดแคลนแหล่งน้ำในระดับมาก

6) เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการตัดแต่งกิ่งลำไยและไม่เคยตัดแต่งช่อดอก สอดคล้องกับ รักเกียรติ ชอบเกื้อ (2550: บทคัดย่อ) พบว่ามีการตัดแต่งกิ่งปีละ 1 ครั้ง และสอดคล้องกับ กิริณี แก้วใส (2555 : บทคัดย่อ) พบว่า มีการตัดแต่งกิ่งปีละ 1 ครั้ง

7) เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใส่ปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมีทางดิน โดยส่วนใหญ่จะใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 เกษตรกรมีเพียงส่วนน้อยที่มีการฉีดปุ๋ยเคมีทางใบ โดยส่วนใหญ่จะฉีดปุ๋ยเคมีทางใบสูตร 13-0-46 เกษตรกรส่วนใหญ่มีการฉีดฮอร์โมนแคลเซียมโบรอน สอดคล้องกับอาหาร วงษ์สง่า (2547 : บทคัดย่อ) พบว่าเกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยเคมีควบคู่กับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ สอดคล้องกับ รักเกียรติ ชอบเกื้อ (2550: บทคัดย่อ) พบว่าเกษตรกรมีการใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยขี้ไก่ และปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 และสอดคล้องกับ กิริณี แก้วใส (2555: บทคัดย่อ) มีการใช้ปุ๋ยคอก และปุ๋ยเคมี

8) เกษตรกรส่วนใหญ่มีการกำจัดวัชพืชโดยวิธีตัดหญ้า ขัดแย้งกับ พัทธา แสนสุข (2554 : บทคัดย่อ) พบว่า เกษตรกรป้องกันกำจัดวัชพืชโดยการพ่นสารเคมี เพราะผลการศึกษาศาสตร์กรมีพื้นที่ปลูกลำไยเฉลี่ย 6.54 ไร่ ซึ่งเกษตรกรสามารถดูแลสวนลำไยของตนเองได้โดยใช้วิธีตัดหญ้า และอาจเป็นเพราะเกษตรกรไม่ต้องการให้ต้นลำไยได้รับอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

9) เกษตรกรส่วนใหญ่พบการระบาดของเพลี้ยแป้ง มีการใช้สารไซเพอร์เมทรีนในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช พบการระบาดของโรคราดำในสวนลำไย มีการใช้กำมะถันในการป้องกันกำจัดโรคพืช สอดคล้องกับ กิริณี แก้วใส (2555: บทคัดย่อ) พบว่าศัตรูลำไยที่ระบาดคือ หนอนคืบกินใบ แมลงค่อมทอง ไรลำไย เพลี้ยแป้ง สารเคมีที่ใช้คือ เมโทมิล ไซเพอร์เมทรีน อะบาเม็กตินและไวท์ออยล์

10) เกษตรกรทั้งหมดผลิตลำไยในฤดู เกษตรกรส่วนใหญ่มีการราดสารเร่งการออกดอกในเดือนธันวาคม ขัดแย้งกับ กิริณี แก้วใส (2555: บทคัดย่อ) พบว่าเกษตรกรมีลักษณะการผลิตลำไยนอกฤดู สารที่ใช้คือสาร โพรแทสเซียมคลอเรต เพราะผลการศึกษาศาสตร์กรยังขาดความรู้ด้านการกระตุ้นให้ลำไยออกดอก และขาดความรู้ด้านการดูแลรักษาลำไยติดผล ในระดับมาก

11) เกษตรกรส่วนใหญ่ขายลำไยให้พ่อค้าคนกลาง ลำไยที่ขายได้มีเกรด AA เฉลี่ย 852.30 กิโลกรัม เกรด A เฉลี่ย 1,808.75 กิโลกรัม และเกรด B เฉลี่ย 1,374.30 กิโลกรัม เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากการขายลำไยเฉลี่ย 27,660.50 บาท ใกล้เคียงกับ รักเกียรติ ชอบเกื้อ (2550: บทคัดย่อ) พบว่าเกษตรกรขายลำไยได้เฉลี่ย 10,231.20 บาท และใกล้เคียงกับ นิภาพร วงศ์สะอาด (2555: บทคัดย่อ) พบว่า เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 43,478 บาทต่อไร่ แต่ขัดแย้งกับ สวัสดิ์

กะรัตน์ (2545: บทคัดย่อ) พบว่าเกษตรกรได้ปริมาณผลผลิตลำไยเฉลี่ย 7,704.12 กิโลกรัม มีรายได้เฉลี่ย 113,407.22 บาทต่อปี เพราะผลการศึกษาศึกษาเกษตรกรส่วนใหญ่ทำสวนลำไยเป็นอาชีพรอง และปัญหาเรื่องการขาดความรู้ด้านการกระตุ้นให้ลำไยออกดอกและด้านการดูแลรักษาลำไยติดผลในระดับมาก จึงทำให้ผลผลิตลำไยที่ขายได้ส่วนใหญ่เป็นลำไยเกรด A มากกว่าเกรด AA ส่งผลให้มีรายได้จากการขายลำไยเฉลี่ยน้อยกว่าเกษตรกรในจังหวัดอื่นบ้าง

2.3 ความรู้และแหล่งความรู้การผลิตลำไยคุณภาพ

1) ระดับความรู้ของเกษตรกรในการผลิตลำไยคุณภาพ เกษตรกรมีความรู้ภาพรวมระดับปานกลาง โดยแยกเป็น 12 ประเด็น และเมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความรู้ระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ การคัดเลือกพันธุ์ลำไย และการกำจัดวัชพืช รองลงมา มีความรู้ระดับปานกลาง 8 ประเด็น ได้แก่ การเตรียมดิน การขยายพันธุ์ลำไย การให้ปุ๋ย การบำรุงดิน การป้องกันกำจัดโรคแมลง การเก็บเกี่ยว การคัดขนาดและคุณภาพ และการตลาด และมีความรู้ระดับน้อยมี 2 ประเด็น คือ การวางระบบน้ำ และการบังคับการออกดอก สอดคล้องกับ รักเกียรติ ชอบเกื้อ (2550 : บทคัดย่อ) พบว่าเกษตรกรมีความรู้พื้นฐานการผลิตลำไยระดับปานกลาง

2) แหล่งความรู้การผลิตลำไยคุณภาพ เกษตรกรได้รับความรู้จากช่องทางการได้รับการส่งเสริมความรู้ในการผลิตลำไยคุณภาพจากสื่อต่างๆ ภาพรวมระดับน้อย โดยแยกเป็น 4 ประเด็น และเมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรได้รับความรู้จากสื่อต่างๆ ระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ สื่อบุคคล และเกษตรกรได้รับความรู้จากสื่อต่างๆ ระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมความรู้จากหน่วยงานต่างๆ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ชัดแย้งกับ กิริณี แก้วใส (2555 : 77) พบว่าเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตลำไยอยู่ในระดับปานกลาง ช่องทางและวิธีการในการส่งเสริมโดยเจ้าหน้าที่จากทางราชการ ผ่านสื่อโทรทัศน์ คู่มือ ซีดี/วิดีโอ และการบรรยาย เพราะผลการศึกษาศึกษาเกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทำไร่ อายุเฉลี่ย 55.31 ปี และมีปัญหาด้านความรู้และด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ในระดับปานกลาง จึงส่งผลทำให้มีระดับความรู้น้อยกว่าจังหวัดอื่นบ้าง

2.4 การยอมรับการการผลิตลำไยคุณภาพตามแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ลำไย

1) การยอมรับการผลิตลำไยคุณภาพในเชิงความคิดเห็น เกษตรกรยอมรับในภาพรวมระดับมาก โดยแยกเป็น 5 ประเด็น และเมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรยอมรับระดับมาก 3 ประเด็น คือ พันธุ์ลำไย การป้องกันกำจัดศัตรูพืช และการเก็บเกี่ยวและปฏิบัติการหลังเก็บเกี่ยว และเกษตรกรยอมรับระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ การปลูกและดูแลรักษา และการบันทึกข้อมูล สอดคล้องกับ สวัสดิ์ กะรัตน์ (2545 : บทคัดย่อ) พบว่าเกษตรกรมีการยอมรับ

เทคโนโลยีการผลิตลำไยในระดับมากต่างๆ ด้าน ได้แก่ การตัดแต่งกิ่ง การเก็บเกี่ยว การดูแลรักษา หลังลำไยติดผลการป้องกันกำจัดศัตรูลำไย การกระตุ้นให้ลำไยออกดอก การตัดเกรด การให้ปุ๋ย การให้น้ำและการบรรจุหีบห่อ

2) การยอมรับการผลิตลำไยคุณภาพในเชิงการปฏิบัติ เกษตรกรยอมรับและนำไปปฏิบัติ โดยแยกเป็น 5 ประเด็น และเมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ มีการเลือกใช้พันธุ์ที่กรมส่งเสริมแนะนำ เช่น พันธุ์อีดอ สีส้มพู่ เกษตรกรทั้งหมดทำการปลูกลำไย ในดินมีความอุดมสมบูรณ์ระบายน้ำได้ดี มีการนำกิ่งพันธุ์ที่มาจากต้นแม่ที่สมบูรณ์ และเก็บผลผลิตในสถานที่ที่สะอาด มีอากาศถ่ายเทได้ดี ไม่มีวัตถุอันตราย และสัตว์พาหะนำโรค และมีเกษตรกรเพียงส่วนน้อยที่ทำการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับวันปฏิบัติการต่างๆ สอดคล้องกับ อัญชลี กุณพงษ์ (2548: 66-67) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการคุณภาพของเกษตรกรดีที่เหมาะสมสำหรับลำไยเหมาะสมดีมาก และสอดคล้องกับ นิภาพร วงศ์สะอาด (2555: บทคัดย่อ) พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับลำไย ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

2.5 ความคิดเห็นต่อการผลิตลำไยคุณภาพ เกษตรกรมีความคิดเห็นภาพรวมระดับมาก โดยแยกเป็น 11 ประเด็น และเมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยระดับมากทั้ง 11 ประเด็น ได้แก่ เทคโนโลยีการผลิตลำไยที่ได้รับมีความสอดคล้องกับการผลิตลำไยที่ท่านปฏิบัติอยู่ก่อนแล้ว เทคโนโลยีการผลิตลำไยเป็นเทคโนโลยีที่สามารถนำมาปฏิบัติในสวนท่านได้ ผลของการใช้เทคโนโลยีการผลิตลำไยสามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจน การใช้เทคโนโลยีการผลิตลำไยทำให้ท่านจำหน่ายผลผลิตลำไยได้ในราคาที่สูงขึ้น ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตลำไยสามารถหาได้ง่าย การใช้เทคโนโลยีการผลิตลำไยทำให้ท่านต้องใช้ต้นทุนการผลิตลำไยมากขึ้น การใช้เทคโนโลยีส่วนใหญ่ที่ใช้ในการผลิตลำไยช่วยให้ท่านได้ผลผลิตลำไยสูงขึ้น การใช้เทคโนโลยีการผลิตลำไยที่ใช้ในการผลิตลำไยทำให้ผลผลิตลำไยมีคุณภาพตรงตามมาตรฐานความต้องการของตลาด การใช้เทคโนโลยีส่วนใหญ่ที่ใช้ในการผลิตลำไยช่วยให้ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้น ความสำเร็จในการทำสวนลำไยของท่านเป็นผลเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีการผลิตลำไยที่ถูกต้องและเหมาะสม วัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการผลิตลำไยสามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่น สอดคล้องกับ สวัสดิ์ กระจันต์ (2545: บทคัดย่อ) พบว่าเกษตรกรมีทัศนคติเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อเทคโนโลยีการผลิตลำไย

2.6 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการผลิตลำไยคุณภาพ

1) ปัญหา ในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาอุปสรรคระดับปานกลาง โดยแยกเป็น 6 ด้าน และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า มีปัญหาระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการตลาดและมีปัญหาระดับปานกลาง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยการผลิต ด้านความรู้ ด้านการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ ด้านการเก็บเกี่ยว ด้านการบรรจุหีบห่อ ขัดแย้งกับ สวัสดิ์ กระรัตน์ (2545: บทคัดย่อ) พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยีการผลิตลำไยอยู่ในระดับน้อย ขัดแย้งกับ รักเกียรติ ชอบเกื้อ (2550: บทคัดย่อ) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหามากที่สุดเกี่ยวกับแรงงานซึ่งหายากและค่าจ้างที่แพงและปัจจัยการผลิตมีราคาแพง ราคาขายผลผลิตต่ำ และขัดแย้งกับ นิภาพร วงศ์สะอาด (2555: บทคัดย่อ) พบว่า เกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับลำไยในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เพราะผลการศึกษากษตรกรส่วนใหญ่ขายลำไยให้พ่อค้าคนกลาง ไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อขายผลผลิต ใช้เงินทุนของตนเองในการผลิต และเกษตรกรมีช่องทางการได้รับการส่งเสริมความรู้ในการผลิตลำไยในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย จึงส่งผลให้เกษตรกรมีปัญหาอุปสรรคมากกว่าเกษตรกรในจังหวัดอื่น

2) ข้อเสนอแนะ

(1) ด้านปัจจัยการผลิต ได้แก่ ต้องให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือเรื่องการควบคุมราคาปัจจัยการผลิตให้มีราคาลดลง และเน้นสินค้าที่มีคุณภาพ ต้องการสนับสนุนแหล่งเงินทุนที่ดอกเบี้ยต่ำ ต้องการให้มีการแนะนำลำไยพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ สอดคล้องกับ ชงชัย สายวงศ์คำ (2549: บทคัดย่อ) พบว่าควรมีการสนับสนุนแหล่งสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ สอดคล้องกับ รักเกียรติ ชอบเกื้อ (2550: บทคัดย่อ) พบว่าเกษตรกรต้องการให้มีการควบคุมราคารับซื้อผลไม้ ยางมาแมลง จัดงบประมาณสนับสนุนกองทุนหมุนเวียนการซื้อปุ๋ยเคมี ยางมาแมลง และสอดคล้องกับ นิภาพร วงศ์สะอาด (2555 : บทคัดย่อ) พบว่า เกษตรกรเสนอให้มีการช่วยควบคุมราคารับซื้อเพื่อลดต้นทุนการผลิต

(2) ด้านความรู้ ได้แก่ ต้องการให้มีการจัดอบรมเรื่องการผลิตลำไยคุณภาพ บ่อยๆ ต้องการให้มีการจัดอบรมเรื่องการผลิตต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิตลำไย การวางแผนการผลิต ต้องการความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำให้ลำไยออกดอกดี ติดผลดกทุกปี การคัดเกรดและการเก็บเกี่ยวลำไยคุณภาพ การตลาด การทำลำไยนอกฤดู การใช้สารเคมีต่างๆ ต้องการให้มีการทำหนังสือหรือเอกสารเรื่องเทคโนโลยีการดูแลลำไยให้ได้คุณภาพแจกเกษตรกรในลำไยที่ถูกต้องเหมาะสม ต้องการให้มีการศึกษาดูงานแปลงลำไยที่ประสบผลสำเร็จ ต้องการให้มีการวิเคราะห์ดินเพื่อการใส่ปุ๋ยที่ถูกต้อง สอดคล้องกับ ชงชัย สายวงศ์คำ (2549: บทคัดย่อ) พบว่าควรมีการถ่ายทอดความรู้การผลิตที่ได้มาตรฐาน

(3) ด้านการตลาด ได้แก่ ต้องการให้มีการจัดตั้งกลุ่มและมีคณะกรรมการจัดซื้อในระดับตำบล และซื้อลำไยของสมาชิกในราคาที่ยุติธรรม สนับสนุนข้อมูลทางการตลาดล่วงหน้า ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้หาตลาดรองรับผลผลิตตลอดฤดูเก็บเกี่ยวและซื้อในราคาที่สูง หรือมีการรับซื้อแบบประกันราคา ต้องการให้มีแหล่งรับซื้อใกล้บ้าน ส่งเสริมการทำลำไยส่งออก สอดคล้องกับ ธงชัย สายวงศ์คำ (2549: บทคัดย่อ) พบว่าควรมีการควบคุมราคาและประกันราคาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับ รักเกียรติ ชอบเกื้อ (2550: บทคัดย่อ) พบว่าเกษตรกรต้องการให้ราคาขายผลผลิตเกิดจากเกษตรกรเป็นผู้กำหนดราคาได้เอง รัฐบาลกำหนดราคา 15-20 บาทต่อกิโลกรัม ให้มีโครงการประกันราคา

(5) ด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิต ได้แก่ ต้องการให้มีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการเก็บเกี่ยว ส่งเสริมเทคนิคการเก็บเกี่ยวที่ใช้แรงงานน้อยและใช้เวลาน้อย เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเก็บเกี่ยวผลผลิต ส่งเสริมการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีระยะสุกแก่พอดีและมีคุณภาพ สอดคล้องกับ รักเกียรติ ชอบเกื้อ (2550 : บทคัดย่อ) พบว่าเกษตรกรควรมีเครื่องมือทดแทนแรงงานคน

(6) ด้านบรรจุหีบห่อ ได้แก่ ต้องการการสนับสนุนอุปกรณ์การบรรจุหีบห่อ ต้องการให้มีการฝึกอบรมการบรรจุหีบห่อที่ดีแบบมีมาตรฐาน ในการคัดลำไยคุณภาพใส่บรรจุภัณฑ์ที่สวยงามน่าซื้อ เพราะผลการศึกษาเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาอุปสรรคในการบรรจุหีบห่อในภาพรวมระดับปานกลาง จึงมีความต้องการสนับสนุนอุปกรณ์และการฝึกอบรมการบรรจุหีบห่อ

(7) ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงาน ภาครัฐ ได้แก่ ต้องการให้เข้ามาส่งเสริมการผลิต แหล่งเงินทุนและการตลาด เข้ามาส่งเสริมในพื้นที่แก่กลุ่มเกษตรกรที่สนใจ และติดตามผลตั้งแต่ขั้นตอนการผลิตลำไยคุณภาพจนถึงการจำหน่ายลำไยสู่ตลาด ต้องการให้มีการช่วยกำกับราคาการรับซื้อลำไยของพ่อค้าคนกลางไม่ให้มีการเอาเปรียบเกษตรกร ต้องการให้มีการส่งเสริมศักยภาพการผลิตลำไย หากความรู้ใหม่ ๆ มาเสริมให้เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ ต้องการให้มีการจัดศึกษาดูงานด้านการผลิตลำไยคุณภาพจากแปลงที่ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ ธงชัย สายวงศ์คำ (2549: บทคัดย่อ) พบว่าควรมีการถ่ายทอดความรู้การผลิตที่ได้มาตรฐาน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ด้านการผลิต จากปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในงานวิจัย

เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาเรื่องขาดแคลนเงินทุนในการผลิตลำไย สารเคมีและปุ๋ยเคมีมีราคา

แพง และจากข้อค้นพบในงานวิจัย จึงมีข้อเสนอแนะให้มีการดำเนินการดังนี้

- 1) การลดต้นทุนการผลิต ผลิตภัณฑ์ น้ำหมักชีวภาพ จากวัสดุเหลือใช้ในห้องถิ่น และใช้สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดโรคและแมลง
- 2) การรวมกลุ่มกันเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต เพื่อจะได้ราคาถูกลง
- 3) ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาสนับสนุนช่วยเหลือในด้านเงินทุนในการผลิตลำไย และมีการติดตามแนะนำเกี่ยวกับการบริหารเงินทุนของเกษตรกรด้วย

3.1.2 ด้านความรู้ จากข้อค้นพบในงานวิจัยเกษตรกรส่วนใหญ่ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เช่น ไม่มีการตัดแต่งช่อดอก ขาดความรู้ในการบังคับการออกดอก การทำลำไยให้ได้ขนาด AA และยังพบการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชในสวนลำไยหลายชนิด เกษตรกรส่วนใหญ่ก็ยังใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ยังไม่เหมาะสม สูตรปุ๋ยที่ใช้ก็ยังใช้สูตรทั่วไปโดยที่ไม่มีการวิเคราะห์ดินก่อนการใส่ปุ๋ย เกษตรกรได้รับการส่งเสริมความรู้จากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการน้อยกว่าเรียนรู้จากบุคคลในครัวเรือนและเพื่อนบ้าน และในภาพรวมเกษตรกรได้รับความรู้จากสื่อต่างๆ ในระดับน้อย ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร นักวิชาการจากกรมพัฒนาที่ดิน อาจารย์จากมหาวิทยาลัย ควรให้คำปรึกษาและให้ความรู้แก่เกษตรกรอย่างเข้าถึง และตรงจุดกับความต้องการของเกษตรกร สะดวกและรวดเร็วด้วย

3.1.3 ด้านการตลาด จากข้อค้นพบในงานวิจัยเกษตรกรทั้งหมดจะผลิตลำไยในฤดูเกษตรกรส่วนใหญ่ขายลำไยให้พ่อค้าคนกลาง และประสบปัญหาเรื่องราคาลำไยเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอน ราคาตกต่ำ ออกพร้อมกันทำให้ล้นตลาด ถูกพ่อค้าคนกลางเอาเปรียบเรื่องราคาอีกด้วย ดังนั้นควรมีการดำเนินการดังนี้

- 1) เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มเพื่อขายผลผลิต สร้างอำนาจการต่อรองราคาขายให้สูงขึ้น
- 2) รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประกันราคารับซื้อลำไยจากเกษตรกรโดยตรงอย่างมีมาตรฐานและเป็นธรรม ไม่ผ่านผู้ประกอบการ
- 3) รมรณรงค์การโฆษณาประชาสัมพันธ์การบริโภคลำไยผ่านทางสื่อต่างๆ
- 4) สนับสนุนการวิจัยหรือคิดค้นการแปรรูปผลผลิตลำไยเพื่อเพิ่มมูลค่า
- 5) หาดตลาดใหม่ๆ เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายให้มากยิ่งขึ้น
- 6) สนับสนุนความรู้เรื่องเทคโนโลยีการผลิตลำไยนอกฤดู เพื่อควบคุมผลผลิตให้ออกสู่ตลาดในช่วงที่มีผู้บริโภคมีความต้องการสูง เป็นการลดความเสี่ยงในเรื่องราคาผลผลิตตกต่ำของเกษตรกร

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพลำไยของเกษตรกร เนื่องจากผลการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า สภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร อาจมีผลต่อการพัฒนาลำไยให้มีคุณภาพ

3.2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มในการผลิตและการจัดการด้านการตลาดลำไยของเกษตรกร เนื่องจากผลการศึกษาของผู้วิจัยพบว่าเกษตรกรมีปัญหาอุปสรรคด้านการตลาด และมีความต้องการให้มีการจัดตั้งกลุ่มและมีคณะกรรมการจัดซื้อในระดับตำบล และซื้อลำไยของสมาชิกในราคาที่ยุติธรรม

3.2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลตอบแทนการผลิตระหว่างการผลิตลำไยในฤดูกับการผลิตลำไยนอกฤดู เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะเกษตรกรที่ผลิตลำไยในฤดูเท่านั้น หากมีการศึกษาข้อมูลการผลิตลำไยนอกฤดู ก็จะมีข้อมูลผลตอบแทนการผลิตซึ่งสามารถนำไปใช้ในการเปรียบเทียบ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับเกษตรกรและผู้สนใจในการตัดสินใจเลือกปลูกลำไยตามความเหมาะสมต่อไป

